

BIJLAGE bij het *Programma van Toetsing en Afsluiting van OSG* Sevenwolden, afdeling havo

Nadere bepalingen ten aanzien van de organisatie van het schoolexamen

1. Schoolexamenperioden

Onderdelen van het schoolexamen havo worden afgenomen in het vierde en vijfde leerjaar.

a) gedurende vier speciaal ingerichte toetsweken van elk vijf dagen, waarin de leerling geen lessen volgt maar alleen toetsen aflegt. In **havo 5** wordt er voornamelijk getoetst in drie lesvrije toetsperiodes, die elk steeds circa vijf dagen duren. De vierde periode wordt gebruikt voor het centraal examen (CE).

b) in een enkel geval gedurende de lesperiode en/of tijdens de reguliere les.

2. Het aantal schriftelijke toetsen per vak en de per toets toegestane tijd

Er bestaan twee manieren om tot een schoolexametoets (T- of PO-)cijfer te komen:

(a) In de loop van **havo 4** wordt – waar in het PTA aangegeven - voor een enkel vak een schoolexamen afgenomen. Deze schoolexamens zijn niet herkansbaar, tenzij in het betreffende PTA anders aangegeven wordt.

(b) In de loop van **havo 5** wordt aan het einde van een lesperiode één (T-)toets aangeboden. Deze toets is in principe herkansbaar, tenzij in het betreffende PTA anders wordt aangegeven

- 2.1. Het aantal schriftelijke toetsen per vak is bepaald op maximaal één per school-examenperiode. Dit geldt niet voor de toetsen die worden afgenomen in havo 4. Evenmin geldt dit voor het schoolexamen *kijk-/luistertoets* moderne vreemde talen in havo 5: vanwege de uitslagdatum van deze toetsen is de herkansingsmogelijkheid ervoor formeel ondergebracht in de daaropvolgende toetsperiode.
- 2.2. Daarnaast kunnen er voor de vakken die dat betreft maximaal twee school-exametoetsen mondeling worden afgenomen, per schoolexamenperiode maximaal één.
- 2.3. Een schriftelijke toets duurt 45 of 90 minuten. Voor het vak NETL is eenmaal een langere toets van maximaal 150 minuten toegestaan.
De maximale tijd voor een mondelinge toets bedraagt 30 minuten. Een mondelinge toets waar drie of meer kandidaten tegelijk aan deelnemen, duurt maximaal 45 minuten.
Kijk-/ luistertoetsen bij de moderne vreemde talen duren ca. 60 minuten.

3. Praktische opdrachten (PO's)

- 3.1. De leerling moet ten hoogste twee *volledige* praktische opdrachten per vak uitvoeren. In afwijking hiervan gelden voor de vakken kunst (KuA), bewegen, sport en maatschappij (BSM), maatschappijleer (Ma), aardrijkskunde (AK), biologie (Bio), culturele en kunstzinnige vorming (CKV) en informatica (IN) afwijkende aantallen. Bij een aantal vakken leveren deel-PO's in de loop van een schooljaar samen uiteindelijk één volwaardig PO-cijfer op.

4. Het combinatiecijfer

- 4.1. Het combinatiecijfer is het rekenkundig gemiddelde van de hierna te noemen vakken / schoolexamenonderdelen, die met een cijfer op de cijferlijst staan.
Het combinatiecijfer wordt op de eindcijferlijst vermeld en telt mee bij de uitslagbepaling.
→ Voor het havo gaat het om het vak *maatschappijleer*, het cijfer voor het *profielwerkstuk* en het cijfer voor het vak *CKV*.
- 4.2. Voor het berekenen van het combinatiecijfer worden de op de cijferlijst vermelde afgeronde gehele cijfers gemiddeld. Vervolgens wordt dat gemiddelde weer afgerond op het naastbij liggende gehele getal (5,5 wordt 6 en 5,45 wordt 5). Als één van de aan het combinatiecijfer bijdragende onderdelen een 3 of lager is, kan de leerling niet slagen.

5. Het profielwerkstuk

- 5.1. Het profielwerkstuk is een uitgebreide praktische opdracht, waarbij ten minste één vak uit het profiel dat de leerling volgt, is betrokken. Ten minste één van deze vakken heeft een omvang van 320 uur. Met het profielwerkstuk sluit de leerling als het ware zijn profiel af. De leerling maakt één profielwerkstuk. Daarmee zijn 80 klokuren gemoeid.
Via het profielwerkstuk worden vaardigheden, kennis en inzicht getoetst. Net als bij een gewone praktische opdracht tellen bij de beoordeling het werkproces, het eindresultaat en de presentatie mee.
- 5.2. Het profielwerkstuk wordt beoordeeld met een cijfer dat meetelt voor het combinatiecijfer.
- 5.3. De leerling maakt een profielwerkstuk dat moet voldoen aan de voorwaarden zoals die zijn beschreven in de beoordelingskaarten en instructies, die elke leerling via *Magister* kan raadplegen.
- 5.4. De school geeft de datum aan waarop het profielwerkstuk uiterlijk moet zijn afgerond.
- 5.5. Publieke presentatie van het PWS aan belangstellenden van buiten de school op een speciaal daarvoor ingerichte avond maakt integraal deel uit van de te beoordelen PWS-prestatie.

6. Herkansing schriftelijke, praktische en/of mondelinge toetsen

Voor de OSG-brede kaders van deze regeling wordt u verwezen naar het *Examenreglement OSG Sevenwolden, HAVO/Atheneum*, art.14 en 14a.

- 6.1 In principe is in havo 5 een schoolexamen (T-toets) of praktische opdracht herkansbaar, behalve wanneer dat in het betreffende PTA expliciet anders staat aangegeven.
Schoolexamentoetsen en (deel-)praktische opdrachten in havo 4 zijn niet herkansbaar, tenzij in het betreffende PTA anders is aangegeven.
- 6.2 Met inachtneming van de in het PTA geboden mogelijkheden en beperkingen moet een leerling een herkansing van een toets of een praktische opdracht digitaal volgens een voorgeschreven *format* aanvragen bij de secretaris van het examen vóór een door de locatiedirecteur te bepalen datum en tijdstip.
Dit moment staat in ieder geval vermeld op het digitale herkansingsaanvraagformulier maar zal ook door de examensecretaris zo spoedig mogelijk bekend worden gemaakt na afloop van de betreffende toetsperiode.
- 6.3 Herkansingstoetsen kunnen alleen afgelegd worden op momenten die door de locatiedirecteur worden vastgesteld. Indien een leerling om enige reden of oorzaak verhinderd is daarbij aanwezig te zijn, wordt hij niet in staat gesteld de herkansing op een ander tijdstip alsnog te maken. Zie ook art.14 en 14a van het *Examenreglement*.

- 6.4 Praktische opdrachten – indien herkansbaar - kunnen worden herkanst volgens een door de betrokken vakgroep op te stellen tijdschema en onder haar voorwaarden. Zie ook art. 14.8 van het *Examenreglement*.
- 6.5 Een leerling die in de gelegenheid wordt gesteld een herkansingstoets af te leggen, ontvangt van de examensecretaris via *Magister* bericht over tijd en plaats van deze herkansingstoets.

7. Rapportage van schoolexamenresultaten

- 7.1. De school stelt na elke toetsperiode waarin schoolexamentoetsen zijn afgenomen, de leerlingen en zijn ouders via *Magister* op de hoogte van de schoolexamenresultaten.
- 7.2. Na afronding van het schoolexamen controleren leerling en leraar-examinator samen de behaalde schoolexamencijfers en het daaruit voortvloeiende eindcijfer van het schoolexamen.
- 7.3. Verschillen de bevindingen over de toegekende cijfers dan wordt de secretaris geraadpleegd. Het cijfer dat vermeld staat op het werk van de leerling is uiteindelijk bindend.
- 7.4. Uiterlijk een week voor de aanvang van het centraal examen ontvangt elke examenkandidaat een cijferlijst met daarop, per vak, een overzicht van de behaalde schoolexamencijfers en alle daaruit voortvloeiende eindcijfers van het schoolexamen en de beoordeling van de vakken waarvoor geen cijfer wordt vastgesteld.
- 7.5. De leerling is verplicht eventuele fouten of omissies in dit rapport onmiddellijk te melden bij de secretaris voor het examen. Kloppen de cijfers, dan tekent de leerling voor akkoord op de daarvoor bestemde lijst.

8. De archivering van het schoolexamen: het *examendossier*

Het schoolexamen brengt nogal wat met zich mee. Er wordt dan ook een dossier bijgehouden: het *examendossier*. Van dit examendossier bewaart de school tot een half jaar nadat de leerling de school heeft verlaten:

- (a) deze *algemene informatie* over het schoolexamen
- (b) het *Examenreglement* van onze school
- (c) het *Programma van Toetsing en Afsluiting*
- (d) alle *nadere instructies* voor praktische opdrachten, handelingsdelen en het PWS
- (e) alle *toetsopgaven + correctiemodellen*
- (f) alle *opdrachten* verstrekt in het kader van praktische opdrachten en het PWS
- (g) alle *beoordelingen* van werkstukken
- (h) alle cijfer- en beoordelingslijsten en *schoolexamenrapporten*.

(a) en (b) worden gepubliceerd in *Magister* en op de schoolwebsite (<http://www.sevenwolden.nl>), (c) in *Magister*.

Nadat de leerling zich akkoord heeft verklaard met de beoordeling ervan, krijgt hij al zijn gemaakte schoolexamenwerk mee om zelf te bewaren. Ten slotte ontvangt de leerling, na elke schoolexamenperiode, een schoolexamenrapport (h).

De leerling dient zijn gemaakte en geretourneerde schoolexamenwerk en de hem uitgereikte schoolexamenrapporten goed te bewaren, in ieder geval tot een half jaar na het verlaten van de school.

Einde BIJLAGE

Nadere bepalingen ten aanzien van de organisatie van het **centraal examen**

1. De indeling van het eindexamen

Voor al je vakken doe je examen. Dit examen bestaat per vak uit één of twee delen:

1. het **schoolexamen** (SE). Dit examendeel verzorgt onze school zelf;
2. het **centraal examen**, kortweg CE, dat voor alle havo-scholen in ons land gelijk is.

Het schoolexamen bestrijkt de leerjaren havo 4 en havo 5. Het centraal examen wordt afgenomen aan het einde van havo 5. Voordat je aan het centraal examen kunt beginnen, moet je je schoolexamens hebben afgerond.

Voor sommige vakken is er *alleen* een schoolexamen, te weten:

- bewegen, sport en maatschappij (BSM)
- culturele en kunstzinnige vorming [in het gemeenschappelijk deel in H4] (CKV)
- maatschappijleer [in het gemeenschappelijk deel in H4] (MAAT)
- informatica (IN)
- het profielwerkstuk (PWS)
- lichamelijke opvoeding (LO)

Alle overige vakken sluit je af met een schoolexamen én een centraal examen. Het schoolexamencijfer en het cijfer van het centraal examen zijn getallen die op één decimaal zijn afgerond. Beide delen tellen even zwaar. Het examencijfer is dus het gemiddelde van het schoolexamencijfer en het cijfer van het centraal examen. Dat gemiddelde wordt vervolgens afgerond op een geheel getal.

De slaag/zakregeling en de rekentoets:

Een paar belangrijke voorwaarden om een diploma te behalen (**maar er zijn er meer...**):

- Het gemiddelde *centraal examencijfer* moet onafgerond **5,50 of hoger** zijn (dus alleen van de vakken die je op het CE doet, zonder combinatiecijfer).
- Voor de drie vakken Nederlands, Engels en wiskunde *samen* mag je slechts eenmaal een eindcijfer niet lager dan een 5 scoren, of anders gezegd: slechts voor één van deze drie vakken mag je een 5 scoren. Met een 4 of lager voor één van deze drie vakken kun je dus niet slagen.
- Leerlingen die geen wiskunde in hun vakkenpakket hebben, moeten verplicht deelnemen aan het schoolexamen rekenen om te kunnen slagen.

2. Het Centraal Examen havo 2022, eerste tijdvak (CE1)

Het voorlopige tijdschema voor het CE 2022 ziet er als volgt uit: (wijzigingen voorbehouden)

datum	tijdstip	vak
do 12 mei	09.00-11.30	Duits
	13.30-16.30	aardrijkskunde
vr 13 mei	13.30-16.30	wiskunde A, B
ma 16 mei	09.00-12.00	geschiedenis
	13.30-16.30	natuurkunde
di 17 mei	09.00-12.00	kunst algemeen (KUA)
	13.30-16.30	Nederlands
wo 18 mei	09.00-12.00	maatschappijwetenschappen
	13.30-16.30	biologie
do 19 mei	13.30-16.00	Frans
vr 20 mei	13.30-16.30	economie
ma 23 mei	13.30-16.30	scheikunde
di 24 mei	13.30-16.00	Engels
wo 25 mei	13.30-16.30	bedrijfseconomie

Ruim voor aanvang van het CE ontvang je een rooster dat je precies vertelt wanneer je waar moet zijn.

De examenuitslag na het eerste tijdvak (CE1)

1. De examenuitslag wordt, na het eerste tijdvak, vastgesteld op woensdag 15 juni 2022.
2. Er wordt door de teamleiders en overige leidinggeven naar gestreefd om de leerlingen die afgewezen zijn tussen 14.00 uur en 17.00 uur telefonisch te informeren. Zodra alle niet-geslaagden zijn gebeld, worden de geslaagde kandidaten geïnformeerd.
3. De leerlingen die niet zijn geslaagd worden op woensdag 15 juni met ouder of verzorger om 19.00 uur op school verwacht om hun herkansingsmogelijkheden te bespreken.
4. Geslaagden worden op woensdag 15 juni om 20.30 uur op school verwacht om hun examenresultaten te vernemen. Op grond hiervan kunnen zij besluiten om gebruik te maken van de mogelijkheid tot herkansing (zie art.28 *Examenreglement*).

Herkansing van het Centraal Examen (= tweede tijdvak, CE2)

1. Elke leerling heeft voor één vak recht op herkansing.
2. Herkansing van het eindexamen is alleen mogelijk voor een vak waarin al in het eerste tijdvak examen is afgelegd; het eindcijfer voor het schoolexamen van dat vak blijft dus ongewijzigd.
3. Als definitief eindcijfer voor het CE geldt na herkansing het hoogste van de twee eindcijfers behaald in het eerste en in het tweede tijdvak.
4. Het aanvragen van een herkansing gebeurt digitaal via *Magister*. Deze aanvraag moet uiterlijk op donderdag 16 juni om 12.00 uur bij de examensecretaris binnen zijn. Tijdstip van ontvangst is bepalend.
5. Om de leerlingen die willen herkansen te helpen bij de keus van het te herkansen vak en om aanwijzingen te geven, zijn de docenten /examinatoren op woensdag 15 juni vanaf 19.00 uur op school beschikbaar.
6. Via *Magister* wordt aangegeven waar en wanneer de herkansingen *vanaf* maandag 20 juni zullen plaatsvinden. Voor enkele vakken worden deze herkansingen buiten Heerenveen waarschijnlijk op donderdag 23 juni afgenomen.
7. Precieze data en tijdstippen voor het centraal examen, tweede tijdvak (CE2) worden in maart 2022 door het *College voor Toetsing en Examens* (CvTE) bekendgemaakt.
8. Een leerling die in het eerste tijdvak om een geldige reden – dit ter beoordeling van de directeur – verhinderd is geweest om aan één of meer examens van het CE deel te nemen en die voor afronding van zijn eindexamen is aangewezen op het tweede tijdvak, mag – als hij wil herkansen – alvast voor een ander vak herkansen in het tweede tijdvak, naast deze nog in te halen examens. Voor de examens die hij eventueel daarnaast nog moet afleggen, wordt hij verwezen naar de staatsexamencommissie voor een examen in het derde tijdvak (augustus 2022).
9. Een leerling die om een geldige reden – dit ter beoordeling van de locatiedirecteur – verhinderd is om in het tweede tijdvak van zijn recht op herkansing gebruik te maken, wordt verwezen naar de staatsexamencommissie (derde tijdvak, aug. 2022).

De examenuitslag na het tweede tijdvak

1. De normen worden naar verwachting door het CvTE op vr. 1 juli 2022 beschikbaar gesteld. Zodra de locatiedirecteur, teamleiders en de secretaris, na controle van de cijfers door de leraren-examinator, de uitslag hebben kunnen vaststellen, wordt de leerling die na het eerste tijdvak was afgewezen, over de uitslag gebeld.

De diploma-uitreiking

1. De diploma-uitreiking havo zal plaatsvinden op woensdagavond 13 juli 2022.
2. De leerling dient persoonlijk bij de diploma-uitreiking aanwezig te zijn om het diploma in ontvangst te nemen en te ondertekenen.

3. Gedragsregels bij schoolexamen- en CE-toetsen

1. Wees op tijd aanwezig in de ruimte waar je volgens je schoolexamen- of CE-rooster moet zijn. Ben je 30 minuten of meer te laat, dan word je niet meer tot de schoolexamentoets / het centraal examen toegelaten. Voor te laat komen bij kijk-/luistertoetsen gelden nog strengere regels: zie art.9 in het *Examenreglement*.
2. Jassen, tassen, lectuur, etuis, mapjes e.d. worden niet in de examenruimtes toegelaten. Telefoons, andere communicatieapparatuur, camera's, digitale spelletjes, tablets, zgn. slimme horloges (smart watches) en (personal) audio 🎵- of videoapparatuur zijn evenmin toegestaan.
3. Etenswaren mag je alleen in doorzichtige verpakking in de examenruimte meenemen. Krakende versnaperingen en verpakkingen zijn absoluut verboden!
4. Voor een schoolexamentoets / toets van het CE neem je mee:
  - een vulpen of zeer goede, blauw of zwart schrijvende balpen
  - twee goed geslepen potloden en vlakgum
  - één markeerstift is toegestaan
  - voldoende opgeladen accu of batterijen voor de rekenmachine
  - **GEEN** correctiepen of correctielak (Typex) – deze zijn niet toegestaan
5. Bij het Centraal Examen havo zijn uitsluitend de volgende hulpmiddelen toegestaan:

voor alle vakken →	Schrijfmateriaal inclusief millimeterpapier, tekenpotlood, blauw en rood kleurpotlood, liniaal met millimeterverdeling, vlakgum, geodriehoek, markeerstift, passer; niet-grafische rekenmachine*; ééndelig verklarend Nederlands woordenboek, niet-digitaal
moderne vreemde talen	woordenboeken van en naar de doeltaal, niet-digitaal
Aardrijkskunde	Geen – Gebruik Bosatlas niet meer toegestaan.
wiskunde A en B	Roosterpapier in cm ² goedgekeurde grafische rekenmachine**; geheugen moet vooraf geblokkeerd zijn door “examenstand”; wissen van geheugen door reset van machine is niet voldoende; “gewone” rekenmachine niet toegestaan!
Natuurkunde	BINAS, 6 ^e druk (s)
Scheikunde	BINAS, 6 ^e druk (s)
biologie	BINAS, 6 ^e druk (s)

(s): deze hulpmiddelen worden tijdens het CE door de school verzorgd.

In de examenruimtes is ook speciaal papier aanwezig, zoals millimeterpapier, logaritmisch papier en waarschijnlijkheidspapier. Wanneer tijdens het examen blijkt dat je dit nodig hebt, kun je een surveillant daarom vragen.

Rekenmachines en grafische rekenmachines

Bij de vakken zonder grafische rekenmachine mag een eenvoudige rekenmachine gebruikt worden waarop basisbewerkingen kunnen worden uitgevoerd. Rekenmachines die over alle toegestane basisbewerkingen beschikken: Casio fx-82MS, HP10S+, TI30XB(S)

*Een eenvoudige rekenmachine mag **niet** het volgende kunnen:

- Het oplossen van (stelsels van) vergelijkingen
- Het numeriek integreren en differentiëren van functies
- Rekenen met verhoudingen
- Berekeningen maken met micro, kilo, ...
- Gebruiken van wetenschappelijke constanten
- Werken in een spreadsheet
- Programmeren
- Ingebouwde formules

Belangrijk uitgangspunt is dat hulpmiddelen die vaardigheden overbodig maken waarover de leerling volgens de syllabus moet beschikken, niet toegestaan zijn. Machines die daarom in ieder geval niet zijn toegestaan: Casio fx-991EX en TI-30XPro.

* Niet toegestaan is het gebruik tijdens het examen van rekenmachines die:

- van een andere kandidaat zijn
- op het lichtnet moeten worden aangesloten
- met andere apparatuur worden verbonden
- geluidsoverlast bezorgen
- grafieken kunnen weergeven in het afleesvenster
- beschikken over zend- en/of ontvangstmogelijkheden
- alfanumeriek (met letters op het scherm) zijn

**Types toegestane grafische rekenmachines

Het is mogelijk dat op een later moment nieuwe types worden toegestaan. De machines die in 2022 in elk geval zijn toegestaan:

Casio:

- fx-9860GII(SD);
- fx-CG20;
- fx-CG50.

Hewlett Packard:

- HP Prime

Texas Instruments:

- TI-84 Plus T, de basisversie met LED lampje;
- TI-84 Plus CE-T;
- TI-Nspire CX (alleen de versie zonder CAS)
- TI-Nspire CX II-T (zowel versie met als zonder CAS)

NumWorks: de grafische rekenmachine van NumWorks

Oudere types, ook die eerder wel waren toegestaan, zijn NIET meer toegestaan.

Voor alle typen grafische rekenmachines geldt dat de machine voorzien is van de minimale OS of firmwareversie die in maart voorafgaand aan het centraal examen voor de betreffende machine door het CvTE wordt gespecificeerd.

Belangrijk!

- ! Het is een kandidaat niet toegestaan tijdens het examen gebruik te maken van de (grafische) rekenmachine van een andere kandidaat.
- ! Verder is het niet toegestaan dat de kandidaat tegelijkertijd de beschikking heeft over twee (grafische) rekenmachines.
- ! Een (grafische) rekenmachine mag tijdens het examen niet op het lichtnet worden aangesloten of met andere apparatuur worden verbonden.
- ! In machines met een SD-slot mag tijdens het CE geen SD-kaart zitten.

Over het gebruik van hulpmiddelen tijdens de schoolexamentoetsen word je verder door je vakdocent geïnformeerd.

Voor alle toetsen van schoolexamen en centraal examen gelden bovendien de volgende bepalingen:

- Je maakt je werk, behalve tekeningen of grafieken, met vul- of balpen, niet met potlood. Tekeningen en grafieken maak je wel met potlood.
- Het gebruik van correctielak of iets vergelijkbaars is niet toegestaan.
- Je mag geen papier meenemen naar het examenlokaal: je maakt het werk op papier dat de school je verstrekt.
- Pas nadat de opgaven zijn uitgedeeld en de surveillant, teamleider, directeur en/of secretaris het tijdstip van aanvang én beëindiging van de toets heeft vastgesteld, mag je aan het werk.
- Tijdens het examen heerst volstrekte stilte.
- Als de surveillant, teamleider, directeur en/of secretaris het einde van de toets aankondigt, leg je je pen neer. Pas als al het werk is ingenomen en de hierboven genoemde persoon daarvoor toestemming geeft, mag je de zaal of het lokaal verlaten. Pas als je je buiten de zaal of het lokaal bevindt, mag je praten.
- Ben je eerder klaar? Leg dan je werk zo neer dat degenen die achter of naast je zitten er geen blik op kunnen werpen.
- Je mag niet voor het einde van de gestelde toetsduur vertrekken.
- Voor opmerkingen of vragen tijdens de toets (naar de wc, meer antwoordpapier oid.) trek je de aandacht van de surveillant door je arm op te steken. Vragen over de toets zelf mogen niet door de surveillant beantwoord worden.
- Wanneer de rust in het examenlokaal onverhoopt wordt verstoord en je daar last van hebt, kun je dat melden aan de surveillant. Bedenk daarbij wel dat bepaald schoolgedruis, zoals dat van een leswisseling, er gewoon bij hoort.
- Gedurende het laatste kwartier van een toets mag je niet van je plaats, dus ook niet naar de wc.

➔ Overtreding van een of meer van de hierboven genoemde gedragsregels wordt beschouwd als een *onregelmatigheid*, zoals genoemd in art. 5 van het *Examenreglement* en kan vérgaande consequenties hebben.

Voor vragen over of naar aanleiding van het Examenreglement of het Programma van Toetsing en Afsluiting kun je je wenden tot je teamleider of de secretaris voor het examen.